

Arbetsmiljöverket

LOs yttrande gällande Förslag på ändring i föreskrifter om risker vid vissa typer av arbeten AFS 2023 nr 13

AFS 2023:13, 3 kap. 15 § ska enligt förslaget lyda "Undersökning, prioritering och riskbedömning", vilket förtydligar vilken ordning arbetet ska genomföras i plus att det införs en ny paragraf, 3 kap. 15 a §, av följande lydelse:

15 a § Arbetsgivaren ska prioritera rivning eller sanering före andra former av hantering av asbest eller asbesthaltigt material. Prioriteringen av åtgärder enligt första stycket ska genomföras innan riskbedömningen enligt 16 § görs.

Förslaget grundar sig på EU direktivet och syftar till att tydliggöra en logisk och säker hanteringsordning av asbest där arbetsgivarens arbetsmiljöansvar tydliggörs. När asbest förekommer ska det inte hanteras genom att bygga in asbesten med följd att andra senare kommer utsättas för exponering. Det är bra.

Regelförändringen är viktig och kommer att bidra till ett ökat skydd för framtidens byggnadsarbetare, elektriker, fastighetsskötare, räddningstjänst, boende och andra mot exponering av asbest och asbesthaltigt material. För att uppnå den avsedda effekten att asbesten inte lämnas kvar i byggnader behövs, samt att myndigheten kan beivra brott mot paragrafen krävs dock en del justeringar av förslaget.

Att det ska göras en prioritering av åtgärd innan riskbedömning av åtgärdens genomförande torde vara en självklarhet men ett tydliggörande av den processen behövs i linje med EU-direktivet. Här saknas dock en tydlig skrivning som sätter direktivet i svensk kontext med hur arbetsmiljöarbete bedrivs. Det behöver tydliggöras att riskbedömningen görs i samverkan med skyddsombud och att det även gäller vid undersökningen, analysen av undersökningen som leder fram till vilken åtgärd som ska prioriteras.

Annars är risken överhängande att arbetstagarnas skydd inte omhändertas ordentligt i de olika stegen. Inte minst när riskerna med asbest uppkommer i branscher med arbetsmiljöer där det finns arbetsgivare som underentreprenörer där kunskap om svenska partsmodellen och lokalt arbetsmiljöarbete i samverkan med skyddsombud fungerar. Detta är en grundläggande fråga som myndigheten bör beakta i alla sina föreskrifter.

Formuleringen i EU:s direktiv om att "säker sanering och säker bortskaffning av asbesthaltiga material ska prioriteras", är att föredra framför förslagets formulering "arbetsgivaren ska prioritera rivning och sanering". Att trycka på att saneringen ska ske säkert och att använda ordet bortskaffning kommer bidra till att den som ansvarar för projektet får en ökad förståelse för arbetet som ska utföras när denne ska kontraktera seriösa företag för saneringsarbetet. Vi ser också att arbetsmiljöverket bör beskriva det som inte ska prioriteras. Det kan göras genom att införa ett allmänt råd med texten: "Andra former av hantering kan vara, reparation, inkapsling, underhåll eller försegling".

Arbetsmiljöverket har valt att rikta detta krav mot arbetsgivaren som arbetsmiljöansvarig. LO med berörda LO förbund menar att regeln inte får önskad effekt om inte kraven även riktas mot rollen byggherre, alternativt formuleras som "arbetsgivare och andra ansvariga". Sådana formuleringar har nyligen gjorts i AFS 2023:13 5 kap och borde gå att tillämpa även i detta sammanhang. Det är byggherren som ansvar för att en inventering av förekomsten av asbest görs, och i så gott som samtliga fall är det även denne som även beslutar om asbesten som hittas ska lämnas kvar eller inte. Byggherre är inte alltid arbetsgivare. Denna prioriteringsskyldighet skulle även behöva tydliggöras i föreskriften 2023:3.

För att få önskad effekt av föreslagna föreskrifter för att implementera förändringarna i EU direktivet och möjliggöra kontroll av god efterlevnad, menar LO att dessa tillägg behöver göras. Det behöver framgå att i de fall arbetsgivaren eller andra ansvariga inte väljer säker sanering och säker bortskaffning, behöver skälen till detta dokumenteras. Dokumentationskrav är absolut nödvändigt för att kunna följa upp efterlevnaden av föreskrifterna vid tillsyn samt i det systematiska arbetsmiljöarbetet.

För att det ska ge avsedd effekt bör även Arbetsmiljöverket införa sanktionsavgifter om arbetsgivaren eller andra inte dokumenterat skälen eller om andra metoder väljs utan tillräckliga skäl. Om inte sanktionsavgifter införs kan ändå ett dokumentationskrav underlätta för arbetsmiljöverket i beslut om föreläggande eller förbud och öppna upp för att i framtiden förena paragrafen med sanktionsavgift.

Som formuleringen är i nuvarande remiss så finns det en risk att arbetsgivarna eller andra ansvariga ser denna prioritering som frivillig, att de som faktiskt ansvarar för beslut om sanering inte berörs av regelförändringen och att Arbetsmiljöinspektionen får svårigheter med att kontrollera regelefterlevnad. Det är rimligt att regelförändringen då inte får önskad effekt och att arbetstagare och andra som disponerar fastigheter i högre utsträckning drabbas av asbestrelaterade sjukdomar även i framtiden.

För övrigt vill LO påtala att Arbetsmiljöverkets remisstider är för korta för att den beredningsprocess som LO med de 13 LO förbunden har ska kunna fullföljas på ett säkert och ändamålsenligt vis och där alla LO förbund har en chans att inkomma med synpunkter till LO i tid. Av den anledningen kan det inkomma ytterligare remissyttranden till Arbetsmiljöverket från LO förbunden då deras handläggningstid för beslut om yttrande löper ut senare än för LO. LO som centralorganisation stödjer i sådana fall yttranden från LO förbunden.

Med vänlig hälsning
Landsorganisationen i Sverige

Johan Lindholm

Carola Lövstrand
Handläggare